

Czekajowski, Ryszard

Julian Sulima Samujło (1907-1985)

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 32/2, 459-462

1987

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JULIAN SULIMA-SAMUJŁO
(1907—1985)

Droga życia prof. Sulima-Samujły, prowadząca Go do zawodu nauczycielskiego i twórczości naukowej w dziedzinie górniczej, nie była prosta. Na kroczenie nią wywarły wpływ dziejowe zdarzenia, które przeżywał w młodości zarówno w kręgu rodzinnym, jak i w ówczesnym szeroko pojętym kręgu społecznym. Całe Jego życie, działalność organizacyjno-dydaktyczna oraz wychowawcza, a także twórczość naukowa, są odbiciem historii rozwoju polskiego górnictwa odkrywkowego, szkolnictwa górniczego i górniczego ruchu naukowego przełomu pierwszego i drugiej połowy XX w.

Był indywidualnością dużą. Znaczył mocnym śladem każdy teren i każdą dziedzinę swojej pracy nauczycielskiej. Również i na drodze naukowej, na drodze organizacji szkolnictwa zawodowego jak i akademickiego — nie szedł utartymi szlakami. Pasja tworzenia, organizowania pionierskich w Polsce szkół średnich górnictwa odkrywkowego oraz pierwszego kierunku studiów inżynierskich górnictwa odkrywkowego w krakowskiej Akademii Górniczo-Hutniczej — przesyciała całe zawodowe życie prof. Sulima-Samujły. Ta pasja kształtowała również drogę Jego naukowej i dydaktyczno-wychowawczej działalności, którą charakteryzowała niewątpliwie pewna jednolitość dążeń: służba w jak najlepszej wierze polskiemu szkolnictwu i nauce górniczej.

Urodził się 6 kwietnia 1907 r. w Warklanach (Inflanty) w patriotycznej rodzinie polskiej. W latach 1910—1914 przebywał z rodziną w mieście Rzeżyca w okręgu ryskim, gdzie pobierał naukę początkową, a następnie od 1914 r. we Władystoku. Koleje losu powodują, że w 1923 r. samotnie wyjeżdża do Mandżurii, gdzie rozpoczyna naukę w polskim gimnazjum im. H. Sienkiewicza w Charbinie. Było to słynne gimnazjum licznej wówczas polonii charbińskiej, którego absolwenci dali się w dalszych latach poznać jako gorący patrioci polscy, dobrze przygotowani naukowo i społecznie dla odradzającej się Ojczyzny. Po ukończeniu w 1928 r. gimnazjum natychmiast wyjeżdża do Polski, gdzie rozpoczyna studia na Wydziale Górniczym Akademii Górniczej w Krakowie. Będąc jeszcze studentem, wykazuje duże zdolności i zamiłowanie do pracy nauczycielskiej,

gdyż podejmuje pracę jako asystent-wolontariusz. Zanim jednak całkowicie związał się z pracą nauczycielską w szkolnictwie górniczym, pracuje przez pewien okres po uzyskaniu dyplomu inżyniera górniczego w przemyśle dla praktycznego poznania zawodu górniczego.

Wybuch drugiej wojny światowej zmusił go do przejściowej zmiany planów życiowych, a podjęcie pracy w Jaśle na stanowisku kierownika technicznego kamieniołomów umożliwiło bezpośrednie zbliżenie do tego kierunku górniczego, któremu pozostaje już wierny do końca swego życia — do górnictwa odkrywkowego. Czas okupacji nie pozwala jednak prof. Sulima-Samujłło na dalszą pracę w umiłowanym zawodzie górniczym. Wraca więc do Krakowa, gdzie sytuacja zmusza do pracy w Krakowskiej Kolei Elektrycznej w charakterze konduktora i motorniczego. Mimo tego, nie przerywa jednak gromadzenia materiałów badawczych, a nawet wstępnie przygotowuje niektóre opracowania.

Natychmiast po oswobodzeniu Krakowa, wraca 1 lutego 1945 r. do pracy nauczycielskiej i naukowej w Akademii Górniczej. Jednak potrzeby gospodarki narodowej wymagające jak najszybszej odbudowy ze zniszczeń wojennych zdewastowanych kopalń powodują, że już w 1946 r. jako oddelegowany na Dolny Śląsk, podejmuje pracę produkcyjną na stanowiskach kierowniczych w Zjednoczeniu Kamieniołomów Drogowych w Świdnicy. I wówczas dojrzeva w Nim myśl, aby brak kwalifikowanej kadry robotniczej i technicznej w kamieniołomach Dolnego Śląska uzupełnić przez zorganizowanie odpowiedniej szkoły typu górniczego. Takiej szkoły dotychczas jeszcze w kraju nie było.

Mimo ogromu pracy na stanowiskach w produkcji, wraz z dobranym zespołem przystąpił do opracowania planów nauczania i ram organizacyjnych szkoły. W efekcie już w roku szkolnym 1946/47 pismem z 30 października 1946 r. ówczesnego Ministerstwa Przemysłu i Handlu została powołana do życia, jako pierwsza w Polsce, 3-letnia Szkoła Przemysłowa Kamieniarska z dwoma kierunkami specjalistycznymi: eksploatacji kamieniołomów (tj. ściśle górniczy) i przeróbki mechanicznej skał (mechaniczny). Nauczanie geologii z podstawami górnictwa od pierwszych dni istnienia szkoły objął prof. Sulima-Samujłło. Dbając o podwyższenie statusu szkoły uzyskał to, że z dniem 1 września 1947 r. została ona przemianowana na 3-letnie Gimnazjum Przemysłowe Kamieniarskie z wydziałami: kamieniarskim (obróbki kamienia) i skalnym (eksploatacji kamieniołomów oraz przeróbki mechanicznej skał). Równocześnie w wyniku Jego zabiegów otwarte zostało 3-letnie Liceum Przemysłu Kamieniarskiego w ogólnym kierunku nauczania skalno-kamieniarskim.

Dzięki więc inicjatywie oraz osobistej pomocy programowo-organizacyjnej prof. Sulima-Samujłły powstało też liceum przemysłowe, którego absolwentami byli pierwsi w Polsce technicy z zakresu odkrywkowej eksploatacji górniczej i obróbki kamieniarskiej skał. W roku szkolnym 1951/52 szkoła

została decyzją władz przeniesiona ze Świdnicy do Krakowa, jako już 4-letnie Technikum Skalne, a od 1953 r. przemianowana na Technikum Przemysłu Kamienia Budowlanego. Równocześnie do Krakowa wraca prof. Sulima-Samujłło, i nie przerywając nauczania przedmiotu „górnictwa odkrywkowego” w technikum — podejmuje prowadzenie wykładów z zakresu górnictwa odkrywkowego w Akademii Górniczej, gdzie wkrótce zostaje zastępcą profesora w Katedrze Eksploatacji Złóż. Następuje kontynuacja wieloletniej dalszej Jego pracy dydaktyczno-wychowawczej i organizacyjno-metodycznej, która w zasadzie trwać będzie równoległe zarówno w technikum jak i w uczelni. Z upływem lat daje ona ogromny dorobek organizacyjno-dydaktyczny i naukowo-wychowawczy w zakresie edukacji górniczej młodzieży szkolnej i akademickiej.

Równocześnie niespożyta energia oraz umiejętność organizacyjna i naukowo-badawcza Profesora, doprowadza do uruchomienia od 1951 r. na Wydziale Górniczym AGH nowej specjalności studiów w zakresie eksploatacji odkrywkowej złóż. Kolejno organizuje Zakłady Eksploatacji Odkrywkowej Złóż Niewęglowych, Eksploatacji Węgla Brunatnego i Katedrę Górnictwa Odkrywkowego AGH, w której zakłada od podstaw Centralne Laboratorium Materiałów Wybuchowych i Techniki Strzelniczej.

W 1964 r. uzyskuje tytuł naukowy docenta, a w 1967 r. Rada Państwa nadaje Mu tytuł profesora nadzwyczajnego.

Prof. Sulima-Samujłło opracował wiele podręczników i skryptów, a także liczne artykuły i rozprawy o charakterze pionierskim z dziedziny górnictwa odkrywkowego i techniki strzelniczej. Podejmował unikalne prace teoretyczne z zakresu górniczego urabiania skał materiałami wybuchowymi, a ponadto ma w swym obszernym dorobku liczne prace dotyczące projektowania i eksploatacji złóż metodą odkrywkową.

Nie często się zdarza, by nauczyciel i naukowiec reprezentujący nauki techniczne, przejawiał równocześnie zainteresowania historyczno-społeczne. Tymczasem prof. Sulima-Samujłło zapoczątkował wyjątkowo żmudne prace, o dużej wartości dokumentalno-historycznej, związanej z dziejami krakowskiej Akademii Górniczo-Hutniczej, życiorysami profesorów i asystentów (m.in. *Życiorysy zmarłych profesorów i asystentów uczelni w latach 1919/1968*; *Z dziejów AGH w latach 1919—1969*; *Kronika i spis absolwentów Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica (1919—1979)*; *Chronologia wyznieszych zdarzeń w historii Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie (W: Kronika i tradycje w Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie)*). Ostatnio przygotował do druku Księgę wychowanków i wychowawców Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie (1919—1949), obejmującą około 1250 nazwisk.

Pod naukowo-dydaktyczną opieką prof. Sulima-Samujłły, wiele studenckich roczników Wydziału Górniczego Akademii Górniczo-Hutniczej zdobyły dyplom inżyniera specjalności górnictwa odkrywkowego, podobnie jak wiele

roczników absolwentów technikum uzyskało kwalifikacje technika górnictwa odkrywkowego. Po latach można obecnie stwierdzić, że nie ma w Polsce kopalni odkrywkowej lub innej placówki związanej z górnictwem odkrywkowym, gdzie wśród personelu inżynieryjno-technicznego nie byłoby wychowanków i uczniów Profesora.

Prof. Sulima-Samujłło był i jest w Polsce nazywany powszechnie Ojcem Górnictwa Odkrywkowego. To określenie oddaje dobitnie sens Jego życia i pracy nauczycielskiej. Wszak główną Jego dewizą było nie teoretyzowanie, lecz realia dydaktyczno-wychowawcze i naukowo-badawcze o charakterze wdrożeniowym. Do ostatnich dni życia snuł plany dalszego rozwoju edukacji górniczej młodzieży szkół zawodowych jak i akademickiej dla potrzeb odkrywkowej eksploatacji złóż. Nauczycielska sylwetka prof. Sulima-Samujłły na zawsze pozostanie w pamięci uczniów, przyjaciół i współpracowników, jako godny naśladowania wzór rzetelnej, wytrwałej pracy dla rozwoju nauki górniczej i dla dobra polskiej szkoły górniczej.

Za wybitne zasługi dla rozwoju szkolnictwa i oświaty zawodowej, za ogromny wkład organizacyjny, naukowy i dydaktyczno-wychowawczy — otrzymał wiele odznaczeń, m. in. Krzyże Komandorski i Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Złoty Krzyż Zasługi, Złotą Odznakę „Za pracę społeczną dla miasta Krakowa” i „Za zasługi dla Ziemi Krakowskiej”, Złotą Odznakę Naczelnej Organizacji Technicznej, Złotą Odznakę Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Górnictwa, Złotą Odznakę Zasłużonego Działacza Kultury Fizycznej i inne. Przyznano Mu też honorowy tytuł i Odznakę „Zasłużony Nauczyciel PRL” oraz górniczy stopień generalnego dyrektora i honorową szpadę górniczą.

Prof. Julian-Samujłło zmarł w Krakowie 5 kwietnia 1985 r., odprowadzony na miejsce wiecznego spoczynku przez liczne rzesze uczniów, współpracowników, przyjaciół. Wraz z Jego śmiercią, szkolnictwo i nauka polska straciły wspaniałego człowieka i nauczyciela.

Ryszard Czekański
(Kraków)